

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมและการจัดการ มิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ

ในบทนี้ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายและปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมและการจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ โดยจะทำการศึกษาวิเคราะห์จากบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด ททรัพย์ กฎหมายอาญา พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาเปรียบเทียบกับมาตรการควบคุมและการจัดการสัตว์เลี้ยงของต่างประเทศ เพื่อศึกษาหาแนวทางหรือมาตรการที่เป็นมาตรการเฉพาะในการกำหนดหน้าที่ให้กับเจ้าของสัตว์เลี้ยงให้มีความรับผิดชอบต่อสัตว์เลี้ยง ซึ่งพบว่ามีความจำเป็นต้องศึกษาในการในการควบคุมและการจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการที่เจ้าของสัตว์ละละความเป็นเจ้าของในสัตว์เลี้ยง

4.1.1 หลักกรรมสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมายเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย” ซึ่งจากบทบัญญัติข้างต้นอาจจำแนกอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ได้ 5 ประการ ดังนี้¹

- (1) อำนาจใช้สอย
- (2) อำนาจจำหน่าย
- (3) อำนาจได้ดอกผล
- (4) อำนาจติดตามเอาคืน
- (5) อำนาจขัดขวาง

¹ มานิตย์ จุมปา. (ม.ป.ป.). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน. หน้า 191 – 195.

4.1.1.1 อำนาจใช้สอย

อำนาจใช้สอยทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์นั้น หมายถึง อำนาจที่จะทำประโยชน์ได้ ประโยชน์จากทรัพย์สินตามความต้องการโดยไม่เป็นการทำลายภาวะแห่งทรัพย์สินนั้น² เช่น เจ้าของบ้านอยู่อาศัยในบ้าน เจ้าของรถยนต์ขับรถยนต์ไปทำงาน เจ้าของที่ดินทำนาบนที่ดิน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การใช้สอยทรัพย์สินนี้หากทำให้สภาพของทรัพย์สินเสื่อมสลายไป เช่น เจ้าของขนมกินขนม ไม่ใช่การใช้สอย แต่เป็นการจำหน่ายทรัพย์สินซึ่งผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีสิทธิกระทำได้

4.1.1.2 อำนาจจำหน่าย

อำนาจจำหน่ายทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์นั้น หมายถึง การจำหน่ายจ่ายโอน โดยวิธีการต่างๆ เช่น การขาย แลกเปลี่ยน ให้ ฯลฯ เพื่อให้กรรมสิทธิ์พ้นไปจากผู้ทรงกรรมสิทธิ์เดิม และรวมตลอดถึงการจำหน่ายโดยการทำลายภาวะของทรัพย์สินด้วย เช่น การทำลายทรัพย์สิน เป็นต้น

4.1.1.3 อำนาจได้ดอกผล

อำนาจได้ดอกผลในทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์นั้น หมายถึง ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ย่อมได้สิทธิในดอกผลของทรัพย์สินนั้น ไม่ว่าจะเป็นดอกผลธรรมดาหรือดอกผล นิติบัญญัติ เช่น เจ้าของแม่หมู ย่อมมีสิทธิได้ลูกหมู หรือเจ้าของบ้านที่นำออกให้เช่า ย่อมมีสิทธิได้รับค่าเช่า เป็นต้น

เงินค่าเช่าสิ่งปลูกสร้าง ย่อมเป็นดอกผลของสิ่งปลูกสร้างนั้น เจ้าของสิ่งปลูกสร้างย่อมมีสิทธิติดตามเอาดอกผลคืนจากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 276/07)

4.1.1.4 อำนาจติดตามเอาคืน

อำนาจติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ หมายถึง ผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ เช่น ยืมของไปแล้วไม่ส่งคืน เมื่อของนั้นไปตกอยู่ที่บุคคลอื่น ผู้ให้ยืมย่อมมีสิทธิติดตามเอาของคืนจากบุคคลผู้นั้นได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 643/2480) ยืมทรัพย์สินของผู้อื่นไปจากผู้รับฝากทรัพย์สินนั้นไว้ โดยเจ้าของมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย เจ้าของทรัพย์สินย่อมมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินนั้นคืนจากผู้ยืมได้โดยตรง (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 52/2491) ผู้เช่าเอาสิ่งห้ามทรัพย์สินที่เช่าไปจำนำ ผู้ให้เช่าเรียกทรัพย์สินนั้นคืนจากผู้จำนำได้ ผู้รับจำนำไม่มีสิทธิจะยึดของนั้นไว้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1115/2497) โจทก์ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลไทย โจทก์ย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิตามสัญญาสลากกินแบ่งและเหนือใบสลากนั้น ฉะนั้น แม้โจทก์จะทำสลากพิพาทหล่นหาย โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิติดตามและเอาคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ได้ ส่วนผู้เก็บสลากพิพาทเป็นเพียงบุคคลผู้เก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหาย ไม่ใช่เจ้าของ จึงไม่มีสิทธิที่จะเอาไปโอนขายให้แก่ใครได้ แม้

² เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. จ (ม.ป.ป.), คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน, หน้า 223.

ผู้รับโอนจะซื้อสลากพิพาทจากผู้ซึ่งเก็บได้โดยสุจริตและเปิดเผย ผู้รับโอนนั้นก็หาไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1349/2508) โจทก์ขายรถยนต์ ซึ่งมีแต่โครงรถยนต์และเครื่องยนต์ให้จำเลยที่ 1 โดยมีเงื่อนไข จำเลยที่ 1 ยังไม่ได้ชำระราคาให้ครบถ้วนตามเงื่อนไข กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนแล้วจำเลยที่ 1 กับที่ 2 ต่อเติมกระบะเข้ากับรถยนต์ โจทก์กระบวนนั้นเป็นส่วนควบของรถยนต์ โจทก์จึงฟ้องขอให้แสดงว่ารถยนต์ทั้งคันเป็นของโจทก์ได้ โจทก์มีสิทธิติดตามและเอาคืนจากผู้ที่ไม่มีความสิทธิจะยึดถือไว้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1336 จำเลยที่ 1 และที่ 2 ไม่มีสิทธิโอนขายรถยนต์ให้จำเลยที่ 5 และขายต่อให้จำเลยที่ 6 (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2531/2523) ที่ดินมีโฉนดของโจทก์และจำเลยที่ 1 มีแนวเขตด้านหนึ่งติดต่อกัน ต่อมาจำเลยที่ 1 ขอทำการรังวัดแบ่งแยกโฉนดเจ้าพนักงานที่ดินรังวัดผิดพลาด กำหนดแนวเขตที่ดินจำเลยที่ 1 รุกล้ำ เข้าไปในที่ดินของโจทก์ แม้จำเลยที่ 2 ที่ 3 จะซื้อที่ดินดังกล่าวจากจำเลยที่ 1 โดยเสียค่าตอบแทนโดยสุจริตและจดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว จำเลยที่ 2 ที่ 3 ก็ไม่มีสิทธิดีกว่าจำเลยที่ 1 จึงไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนที่รุกล้ำ กรณีไม่ต้องด้วยบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 เมื่อกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนที่รุกล้ำเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ โจทก์ย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนได้ตามมาตรา 1336 (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3664-3665/2528) จำเลยและ ข. บรรจุพระเครื่องพิพาทไว้ในเจดีย์บรรจุกระดูกของบรรพบุรุษซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระอุโบสถวัดโจทก์ เพื่อให้ลูกหลานเช่นไหว้เมื่อ ข. ตาย จำเลยก็ยังไปเคารพกราบไหว้ตามประเพณีชาวจีน ตลอดมาไม่เคยสละละทิ้ง ดังนี้ พระเครื่องพิพาทซึ่งบรรจุไว้ในเจดีย์ดังกล่าวยังเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย โจทก์จะเจดีย์เอาพระเครื่องพิพาทไป จำเลยติดตามเอาคืนจากโจทก์ได้ไม่เป็นละเมิดต่อโจทก์ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1305/2531)

อย่างไรก็ดี การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนนี้ หากผู้ยึดถือทรัพย์สินนั้นไม่มีสิทธิยึดถือแล้วเจ้าของกรรมสิทธิ์ก็จะติดตามเอาคืนไม่ได้ เช่น กู้เงินกันแล้วภายหลังลูกหนี้ยอมยกที่บ้านที่สวนให้แก่ผู้ให้กู้แทนการชำระหนี้หนี้ย่อมกระทำได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 321 ในกรณีเช่นนี้ แม้จะยังมีได้จดทะเบียนให้สมบูรณ์ และยังคงครอบครองไม่ถึง 10 ปี ก็หาใช่การยึดถือครอบครองโดยปราศจากสิทธิไม่ ลูกหนี้จะใช้สิทธิตามมาตรา 1336 ติดตามเรียกทรัพย์สินไม่ได้ เพราะสิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจะกระทำได้นั้นแก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1188/2493) โจทก์เอาที่ดิน (มีโฉนดแต่ยังเป็นชื่อคนอื่น ยังไม่ได้โอน) ของโจทก์ยกให้บิดาจำเลยเป็นการตีใช้หนี้เงินกู้ บิดาจำเลยก็รับชำระและยึดถือครอบครองที่ดินนั้นมาเกิน 10 ปีแล้ว ดังนี้ ฝ่ายจำเลยย่อมได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่พิพาทในทางครอบครอง โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกที่พิพาทคืนได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1688/2493)

อนึ่ง การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้แล้ว จะกระทำได้โดยพลการไม่ได้ ต้องใช้สิทธิทางศาลในกรณีที่ผู้ยึดถือไม่ยอมคืนให้ และจะฟ้องเรียกคืนได้ก็เฉพาะแต่

ผู้ที่ยึดถือครอบครองทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ไว้เท่านั้น หากบุคคลนั้นเป็นเพียงผู้เคยยึดถือครอบครอง แต่เมื่อมีการฟ้องเรียกคืนไม่ได้ครอบครองแล้ว ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ก็จะฟ้องเรียกคืนจากบุคคลดังกล่าวไม่ได้ เช่น สิ่งของที่คนร้ายลักมาขายไว้ที่ร้านแห่งหนึ่ง แม้ร้านนั้นจะไม่ได้ยู่ห้องตลาดก็ดี เมื่อผู้ซื้อได้ซื้อสิ่งของนั้นจากร้านนั้นโดยสุจริต แล้วขายต่อไปโดยสุจริต ดังนี้ยังเรียกว่าผู้ซื้อที่ละเมิดต่อเจ้าของสิ่งของนั้นมิได้ การที่ผู้ซื้อได้รับซื้อสิ่งของนั้นจากร้านซึ่งไม่ได้ยู่ในห้องตลาด ถ้าทรัพย์สินนั้นยังยู่ในความครอบครองของผู้ซื้อ กฎหมายก็ให้เจ้าของใช้สิทธิติดตามเอาคืนได้โดยไม่ต้องใช้ราคา แต่เมื่อผู้รับซื้อไว้โดยสุจริต แล้วขายต่อไปแล้วโดยสุจริต สิ่งของนั้นจึงไม่ได้ยู่ในความครอบครองของผู้รับซื้อแล้ว เจ้าของก็จะเรียกให้ผู้รับซื้อชดใช้ราคาส่งของนั้นให้คืนไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1275/2493 ประชุมใหญ่) การได้ทรัพย์สินมาโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำโดยผิดกฎหมายให้เจ้าของเสียหาย จะเรียกว่ากระทำละเมิดต่อเจ้าของมิได้ แม้เจ้าของทรัพย์สินจะมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตน ก็ต้องเอาคืนจากผู้ครอบครองเท่านั้น ผู้ซื้อทรัพย์สินมาโดยสุจริตและขายให้ผู้อื่นไปแล้ว จึงไม่ต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 3537/2524) โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สินตามฟ้องคืนจากจำเลยโดยอ้างว่าเป็นมรดกที่ได้รับจากผู้ตาย เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า จำเลยไม่ได้เป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าว จำเลยจึงไม่ใช่บุคคลผู้ได้แย้งสิทธิของโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนจากจำเลย (คำพิพากษาฎีกา ที่ 765/2534)

ข้อสังเกต กรณีหากผู้ที่เคยครอบครองทรัพย์สินมีส่วนในการทำละเมิดต่อทรัพย์สินของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ แม้ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ใช้สิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สิน ตามมาตรา 1336 ไม่ได้แต่ย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดได้ โดยต้องฟ้องภายในอายุความตามมาตรา 448 เช่น โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นนายทะเบียนสหกรณ์ตามกฎหมายมีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ.สหกรณ์ พ.ศ. 2511 จำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 เป็นคณะกรรมการดำเนินการของร้านสหกรณ์ ร. จำเลยที่ 8 เป็นผู้จัดการร้านสหกรณ์ ร. จำเลยที่ 1 ถึงที่ 7 ได้ประชุมกรรมการและเลิกจ้างจำเลยที่ 8 โดยไม่ได้จัดให้มีการตรวจสอบหลักฐานทางบัญชีและการเงิน พร้อมทั้งสิ้นค้าคงเหลือและจัดทำบัญชีแสดงฐานะอันแท้จริงของร้านสหกรณ์ ร. การกระทำของจำเลยทั้งเจ็ดเป็นการจงใจและประมาท เป็นเหตุให้โจทก์เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน สิ้นค้าขาดบัญชี โดยความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะจำเลยที่ 8 ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับของโจทก์ จำเลยทั้งแปดต้องร่วมกันรับผิดชอบ โจทก์ ขอให้บังคับจำเลยทั้งแปดร่วมมือกันหรือแทนกันชำระเงินค่าสินค่าที่ขาดบัญชี เช่นนี้ เป็นฟ้องในมูลละเมิดที่กระทำต่อร้านสหกรณ์ ร. แม้ฟ้องโจทก์จะใช้ถ้อยคำทำให้จำเลยชำระค่าสินค่าที่ขาดบัญชี ก็มีใช้กรณีฟ้องเรียกทรัพย์สิน อันเป็นการใช้สิทธิติดตามเอาคืนตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 เพราะไม่ปรากฏว่าทรัพย์สินที่ขาดหายยู่ในความครอบครองของ

จำเลยทุกคน โจทก์ซึ่งเป็นนายทะเบียนสหกรณ์และฟ้องคดีแทนร้านสหกรณ์ จึงต้องฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะฟ้องต้องใช้คำสันนิษฐานใหม่ทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องเกินหนึ่งปีแล้ว คดีจึงขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 4880/2537)

การเรียนค้ำประกันนี้มีประเด็นที่น่าสนใจว่า การฟ้องเรียกค้ำประกันจากผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้นี้มีอายุความหรือไม่

การพิจารณาประเด็นข้างต้น ต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่า การฟ้องเรียกค้ำประกันนั้นเป็นการฟ้องโดยอาศัยบังคับตามบุคคลสิทธิหรือทรัพย์สินสิทธิ เพราะมีหลักกฎหมายว่า การฟ้องคดีบังคับตามบุคคลสิทธิในเรื่องนี้นั้นจะต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ ส่วนการฟ้องคดีบังคับตามกรรมสิทธิ์นั้นเนื่องจากเป็นสิทธิที่มีตลอดไป การฟ้องคดีติดตามเอาทรัพย์สินจึงไม่มีอายุความ³ เรื่องอายุความฟ้องคดีนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับหนี้โดยเฉพาะ หากเป็นการฟ้องที่มีให้อาศัยมูลหนี้แล้ว ย่อมไม่มีอายุความดังที่ มาตรา 193/9 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ”

ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร ได้จำแนกแนวคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการฟ้องเรียกทรัพย์สินว่ามีอายุความหรือไม่ ไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้⁴

(1) การเรียกทรัพย์สินโดยอาศัยอำนาจกรรมสิทธิ์

การที่โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สิน ตามมาตรา 1336 โดยเฉพาะไม่มีเรื่องหนี้ปะปนด้วย ไม่มีอายุความ โจทก์สามารถฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้ตราบเท่าที่โจทก์ยังมีกรรมสิทธิ์อยู่ เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นถูกรอครอบครองปกปักรักษาจากผู้ครอบครองได้กรรมสิทธิ์ไปแล้ว โจทก์ก็ไม่อาจเรียกทรัพย์สินได้ เพราะผู้ครอบครองปกปักรักษามีสิทธิดีกว่า เช่น โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินซึ่งจำเลยเบียดบังเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว เป็นการฟ้องเพื่อติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินที่จำเลยเอาของโจทก์ไปโดยมิชอบ โจทก์ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิติดตามเอาคืนได้ด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ ไม่ใช่เป็นกรณีเรียกร้องให้จำเลยใช้ค่าเสียหายตามมาตรา 448 คดีของโจทก์ไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3219/2525) จำเลยที่ 2 และที่ 3 ทำสัญญาค้ำประกันจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกจ้างของโจทก์ไว้ต่อโจทก์ จำเลยที่ 1 ได้ชักยอกเงินและทรัพย์สินของโจทก์ไป ที่โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืน

³ โสภณ รัตนกร. (2538, มกราคม – มีนาคม). “การฟ้องเรียกทรัพย์สินที่มีอายุความหรือไม่.” *ศุลพาท*, 1 (42). หน้า 15.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 20-31.

จากจำเลยที่ 1 ผู้ไม่มีสิทธิยึดถือทรัพย์สินของโจทก์ไว้ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาให้เจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเช่นนี้ เว้นแต่จะถูกจำกัดด้วยอายุความได้ สิทธิ เมื่อคดีสำหรับจำเลยที่ 1 ยังไม่ขาดอายุความ ข้ออ้างของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ที่ต่อสู้ว่าคดีของโจทก์ ขาดอายุความ จึงฟังไม่ขึ้น (คำพิพากษาฎีกา ที่ 348/2526, 3978/2524) การที่โจทก์ฟ้องเรียก ทรัพย์สินคืนจากผู้ยึดถือทรัพย์สินของโจทก์ไว้โดยมิชอบ โจทก์ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมี สิทธิติดตามเอาคืนได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 มิใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหาย อันเกิดแต่มูลละเมิด จึงไม่อยู่ในบังคับของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 และ ในการฟ้องคดีใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนดังกล่าวไม่มีกำหนดเวลาให้เจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเช่นนี้ เว้นแต่จะถูกจำกัดด้วยอายุความได้สิทธิ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1286/2526)

โจทก์บรรยายฟ้องว่าเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2529 บ. ถึงแก่กรรม ต่อมาวันที่ 13 มกราคม 2529 ข. ได้นำหนังสือมอบอำนาจของ บ. ไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่พิพาทสองแปลงให้ ว. นิติกรรมการให้ที่ดินดังกล่าวเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้บังคับจำเลยในฐานะผู้จัดการ มรดกของ ว. นำโฉนดที่พิพาทไปจดทะเบียนเพิกถอนนิติกรรมการให้กลับคืนมาเป็นชื่อของ บ. เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้ที่ดินของ บ. ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ใช่เป็นการฟ้อง ขอแบ่งมรดกของเจ้ามรดกจากจำเลย โจทก์ในฐานะผู้จัดการมรดกของ บ. สามารถฟ้องเพื่อติดตาม ทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกให้กลับมาจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิที่จะยึดถือไว้ได้ตาม ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 กรณีดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความในการติดตามเอา ทรัพย์สินคืน จะนำอายุความมรดก 1 ปี ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1723/2540, 2171/2526, 4193/2533, 733/2538, 2308/2538, 9375/2539, 744/2540)

พ.ร.บ.บำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2500 มาตรา 34 วรรคแรก กำหนด หลักเกณฑ์สำหรับข้าราชการบำนาญที่กลับรับราชการใหม่ไว้ว่า “...ข้าราชการส่วนท้องถิ่นผู้ซึ่ง ได้รับหรือมีสิทธิในบำนาญปกติแล้ว ภายหลังกลับเข้ารับราชการใหม่ ถ้าเงินเดือนที่ได้รับในขณะที่ เข้ารับราชการครั้งใหม่น้อยกว่าเงินเดือนเดิมเมื่อก่อนออกจากราชการ จะขอรับบำนาญรวมกันไป ด้วยก็ได้ แต่ถ้าเงินเดือนรวมกับบำนาญสูงกว่าเงินเดือนเดิมต้องลดบำนาญลงในระหว่างที่ รับราชการ ครั้งหลังจนเงินเดือนใหม่รวมกับบำนาญไม่สูงกว่าเงินเดือนเดิม...” ดังนั้น เมื่อจำเลยได้รับ เงินเดือนในขณะที่เข้ารับราชการครั้งใหม่น้อยกว่าเงินเดือนเดิมเมื่อก่อนออกจากราชการเป็นเงิน 290 บาท บำนาญแต่ละเดือนที่จำเลยมีสิทธิได้รับจึงมีไม่เกิน 290 บาท สำหรับเงินช่วยค่าครองชีพ ข้าราชการบำนาญจำนวน 63,460 บาท ที่จำเลยรับไปจากโจทก์ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2521 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2533 นั้น เมื่อจำเลยเข้ารับราชการใหม่แล้ว ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2514 จำเลยจึงไม่มี

สิทธิรับเงินดังกล่าวตามพระราชกำหนดช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ พ.ศ. 2521 มาตรา 5 เดิม ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2521 และที่แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2523 และเป็นหน้าที่ของ จำเลยในอันที่จะต้องแจ้งให้โจทก์ทราบว่าจำเลยกลับเข้ารับราชการใหม่ในหน่วยราชการอื่น เพื่อโจทก์จะได้จ่ายเงินบำนาญให้แก่จำเลยได้ถูกต้องตามสิทธิของจำเลย การที่จำเลยไม่แจ้งให้ โจทก์ทราบถึงการกลับเข้ารับราชการใหม่ทำให้โจทก์จ่ายเงินบำนาญรวมเงินเพิ่มและเงินช่วย ค่าครองชีพข้าราชการบำนาญแก่จำเลยไปเกินกว่าสิทธิที่จำเลยจะได้รับนั้นเป็นการปิดบังทำให้ โจทก์เสียหาย โจทก์ในฐานะเจ้าของเงินย่อมมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากจำเลย ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 6660/2541)

ข้อสังเกต เดิมแนวคำพิพากษาศาลฎีกาบางคำพิพากษาศาลฎีกาถือว่าการฟ้องคดีเรียกทรัพย์สิน เมื่อไม่มีอายุความกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ก็ต้องเป็นไปตามอายุความฟ้องคดีทั่วไป คือ 10 ปี (มาตรา 193/30 (เดิมคือมาตรา 164)) เช่น การไฟฟ้านครหลวงโจทก์ฟ้องเรียกเงินที่จำเลยยกยอกไป คืนจากจำเลยเป็นการใช้สิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือ ไว้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 มิใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยมูลละเมิด จึงไม่อยู่ในบังคับอายุความ ตามมาตรา 448 แต่มีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 164 (ปัจจุบันมาตรา 193/30) (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 999/2525)

การฟ้องเรียกคืนทรัพย์สินนั้น แม้โจทก์จะฟ้องขอให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา ย่อมต้องถือว่าเป็น การฟ้องเรียกตัวทรัพย์สินหรือติดตามตัวทรัพย์สินมิใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหาย เพราะหากโจทก์ไม่ขอให้ ใช้ราคามาด้วย เมื่อโจทก์ชนะคดีแล้ว ทรัพย์สินไม่มีอยู่หรือไม่อาจคืนได้ โจทก์จะไม่มีทางบังคับ เอากับจำเลยได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1251/2504 ประชุมใหญ่, 3219/2524) นอกจากนี้ กรณีที่โจทก์ ฟ้องเรียกค่าเสียหาย แต่โจทก์เรียกร้อยเอาเท่ากับราคาทรัพย์สิน ศาลก็ถือเสมือนว่าเป็นการเรียกเอา ทรัพย์สินคืนเมื่อทรัพย์สินสูญหาย จึงเรียกเอาราคาแทน (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2004/2517)

(2) การเรียกทรัพย์สินโดยอาศัยอำนาจกรรมสิทธิ์แต่มีหนี้ปนอยู่ด้วย

การที่จำเลยนำทรัพย์สินของโจทก์ไปโดยมิชอบ จะมีทั้งเรื่องหนี้และทรัพย์สินปนอยู่ด้วยกัน เช่น จำเลยเอารถยนต์ของโจทก์ไป 1 คัน มีราคา 1 ล้านบาท โจทก์เสียหายเพราะไม่ได้ใช้รถยนต์ 10 วัน คิดค่าเสียค่า 2,000 บาท สำหรับค่าเสียหายนี้เป็นหนี้ละเมิด มีอายุความ 1 ปี แต่ถ้าเรียกรถยนต์คืน หรือเรียกการรถยนต์ 1 ล้านบาท ไม่มีอายุความ เพราะเป็นการติดตามเอาทรัพย์สินคืน ดังนี้ เมื่อมีเรื่อง หนี้และทรัพย์สินปนกัน ต้องแยกพิจารณาว่าการเรียกตามมูลหนี้ซึ่งมีอายุความนั้นขาดอายุความหรือไม่ ส่วนการติดตามเอาทรัพย์สินคืนนั้นไม่มีอายุความ เช่น การฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนจากจำเลย ซึ่งเอาของ โจทก์ไปโดยละเมิดนั้น ไม่อยู่ในบังคับอายุความตามมาตรา 448 ส่วนการเรียกร้อยเอาค่าเสียหายจาก

จำเลยเพราะเหตุที่ได้ยึดเอกสารสิทธิและเช็ดไปจากโจทก์ (แล้วไม่ยอมคืนจนคดีขาดอายุความและหมดสิทธิที่จะขอรับเงินจากธนาคาร) นั้น โจทก์จะมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดก็ต่อเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นจริง จึงต้องนับอายุความแต่วันที่เกิดความเสียหายแก่โจทก์ มิใช่ นับแต่วันรู้ถึงการกระทำผิดกฎหมายและรู้ตัวผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน (คำพิพากษาฎีกา ที่ 2010/2515) โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกจ้างของโจทก์ว่า ได้ยักยอกเอาเงินค่าธรรมเนียมการใช้ไฟฟ้าของโจทก์ไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว เป็นการฟ้องคดีเพื่อติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืนตามมาตรา 1336 มิใช่มีอายุความ 1 ปี ในฐานะละเมิดตามมาตรา 448 สำหรับจำเลยที่ 2 ที่ 3 โจทก์ฟ้องให้รับผิดตามสัญญาค้ำประกันหนี้ของจำเลยที่ 1 ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติอายุความไว้เป็นอย่างอื่น จึงมีสิทธิฟ้องได้ภายใน 10 ปี ตามมาตรา 193/30 คดีโจทก์ไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 3936/2525) การฟ้องเรียกค่าจ้างทำของตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 165 มีกำหนดอายุความ 2 ปี นับแต่วันรับมอบงาน โจทก์สร้างบ้านและรั้วพินาทเสร็จส่งมอบให้จำเลยเมื่อเดือนตุลาคม 2526 และจำเลยได้เข้าไปอยู่ในบ้านพินาทเมื่อปลายเดือนตุลาคม 2526 โจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2528 ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ ส่วนที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเอาไม้แบบพินาทของโจทก์ไปทำสะพานทางเดินและเรียกทรัพย์หรือราคาทรัพย์ดังกล่าวคืนนั้น เป็นการที่โจทก์ใช้สิทธิติดตามเรียกเอาทรัพย์สินคืนตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ซึ่งไม่มีอายุความบัญญัติห้ามไว้ ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 917/2534)

(3) การเรียกทรัพย์คืนโดยอาศัยมูลหนี้

กรณีเรียกทรัพย์คืนโดยอาศัยมูลหนี้ ไม่ว่าจะอาศัยมูลสัญญาหรือมูลละเมิด ต่างก็มีอายุความ กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีเรียกคืนตามมูลสัญญา ต้องพิจารณาว่าสัญญานั้นๆ มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้เฉพาะหรือไม่ ถ้าไม่มีก็มีอายุความ 10 ปี ตามหลักอายุความทั่วไป ส่วนกรณีเรียกคืนตามมูลละเมิดก็ต้องอยู่ภายในอายุความที่มาตรา 448 กำหนดไว้

ข้อสังเกต

1) ในกรณีที่ผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีสิทธิทั้งในการเรียกคืนทรัพย์ตามมูลหนี้และตามหลักกรรมสิทธิ์ ผู้ทรงกรรมสิทธิ์เมื่อฟ้องคดีเรียกคืนทรัพย์ตามบรรยายฟ้องให้ชัดเจนว่า เป็นการฟ้องโดยอาศัยมูลหนี้หรืออำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ มิฉะนั้น อาจเสียประโยชน์ได้ เพราะถ้าเป็นการบรรยายฟ้องโดยอาศัยมูลหนี้ คดีอาจขาดอายุความได้ เช่น โจทก์ฟ้องอ้างว่า โจทก์จ่ายเงินค่าสมนาคุณตอบแทนให้แก่จำเลยรับไปโดยหลงผิด โจทก์มีหนังสือแจ้งให้จำเลยนำเงินที่รับไปส่งคืน แต่จำเลยเพิกเฉย ขอให้บังคับจำเลยคืนเงินให้โจทก์โดยมิได้บรรยายในฟ้องว่า โจทก์มีสิทธิติดตามเอาเงินค่าจากจำเลยได้อันเป็นการใช้สิทธิตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 กรณีจึงเป็นเรื่องฟ้องให้คืนเงินฐานลามิควรได้ มิใช่เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืน เมื่อโจทก์ทำหนังสือ

ทวงถามจำเลยฉบับลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2530 ถือว่า โจทก์ทราบว่ามีสิทธิเรียกเงินคืนตั้งแต่วันดังกล่าว โจทก์ฟ้องคดีนี้วันที่ 4 มีนาคม 2531 จึงขาดอายุความตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 419 (คำพิพากษาฎีกา ที่ 3393/2535) โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่า จำเลยได้ยึดถือทรัพย์สินของโจทก์ไว้โดยไม่มีสิทธิอันจะเป็นเหตุให้โจทก์สามารถใช้สิทธิติดตามและเอาคืนทรัพย์สินของโจทก์จากจำเลยได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง มาตรา 1336 แต่กลับบรรยายฟ้องว่าจำเลยได้ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนที่ราชการกำหนดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายจำนวน 310,670.20 บาท และจำเลยต้องรับผิดชอบเงินจำนวนดังกล่าวให้โจทก์ จึงไม่ใช้การฟ้องคดีเพื่อติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืน ซึ่งไม่มีกำหนดเวลา เว้นแต่จะถูกจำกัดด้วยอายุความได้สิทธิ แต่เป็นการฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบในการละเมิดตามมาตรา 420 ซึ่งอยู่ในบังคับอายุความ 1 ปี ตามมาตรา 448 วรรคแรก (คำพิพากษาฎีกา ที่ 2299/2538)

2) การที่ผู้ทรงกรรมสิทธิ์จะเลือกฟ้องเรียกคืนทรัพย์สินโดยอาศัยมูลหนี้ หรืออาศัยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์นั้น มีข้อพิจารณาว่า กรณีที่การเรียกคืนโดยอาศัยมูลหนี้ เช่น กรณีเป็นการละเมิดยังไม่ขาดอายุความ ผู้ทรงกรรมสิทธิ์ควรฟ้องตามมูลละเมิด เพราะนอกจากได้ทรัพย์สินคืนแล้วยังสามารถเรียกค่าเสียหายได้อีกด้วย ส่วนกรณีที่การฟ้องตามมูลหนี้คดีขาดอายุความไปแล้ว ก็ต้องฟ้องโดยอาศัยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 ซึ่งจะได้ทรัพย์สินหรือหากไม่มีตัวทรัพย์สินอยู่แล้วก็ต้องเรียกให้ชำระค่าแทนทรัพย์สินได้ แต่จะเรียกค่าเสียหายไม่ได้

4.1.1.5 อำนาจขัดขวาง

อำนาจขัดขวางของผู้ทรงกรรมสิทธิ์ หมายถึง ผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีอำนาจขัดขวางไม่ให้บุคคลอื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของตนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อำนาจขัดขวางของผู้ทรงกรรมสิทธิ์นี้มีพื้นฐานแนวความคิดเหมือนกับเรื่องการกระทำโดยป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และการกระทำอันได้รับนิรโทษกรรมตามมาตรา 449 และมาตรา 451⁵

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 449 และมาตรา 451 บัญญัติไว้ ดังนี้

“มาตรา 449 บุคคลใดเมื่อกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายก็ดี กระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หากก่อให้เกิดเสียหายแก่ผู้อื่นไซ้ร้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน

ผู้ต้องหาเสียหายอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้เป็นต้นเหตุให้ต้องป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือจากบุคคลผู้ให้คำสั่งโดยละเมิดนั้นก็ได้”

“มาตรา 451 บุคคลใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าตามพฤติการณ์จะขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือให้ทันทั่วที่ไม่ได้ และถ้ามิได้ทำในทันใด ก็ยังมีอยู่ด้วยการที่ตนจะได้สมดังสิทธินั้นจะต้องประวิงไปมากหรือถึงแก่สาบสูญได้ไซ้ร้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่.”

โดยที่อำนาจขัดขวางตามมาตรา 1336 นี้ จำกัดเฉพาะเรื่องป้องกันทรัพย์สินเท่านั้น เช่น เมื่อซื้อเท็จจริง ฟังได้ว่า ที่พิพาทเป็นของจำเลยที่ 1 ไม่ใช่ของโจทก์ การที่จำเลยเข้าไปทำนาในที่พิพาท จึงไม่เป็นการทำละเมิดต่อโจทก์ และโจทก์ไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปปลูกพืชผลในที่ดินนั้น การที่โจทก์เข้าไปปลูก จึงเป็นการกระทำโดยไม่สุจริต จำเลยมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของตน และเป็นการใช้สิทธิในที่ดินของจำเลยตามสมควรแก่การทำนาของจำเลย การกระทำของจำเลย ไม่เป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2762/2523)

การใช้อำนาจขัดขวางและการใช้อำนาจติดตามเอาทรัพย์สินนั้นมีความต่างกัน โดยการใช้อำนาจติดตามเอาทรัพย์สิน ผู้ทรงกรรมสิทธิ์จะใช้อำนาจโดยพลการไม่ได้ ต้องใช้สิทธิทางศาล ส่วนการใช้อำนาจขัดขวางนั้น ผู้ทรงกรรมสิทธิ์สามารถใช้ได้เองโดยไม่จำเป็นต้องรอให้ผ่านกระบวนการทางศาล เพราะอำนาจขัดขวาง (Prevent) นี้เป็นอำนาจในเชิงป้องกัน ตัวอย่างที่แสดงจุดแตกต่างในการใช้อำนาจขัดขวางและอำนาจติดตาม เช่น นายภูมิชัยเป็นเจ้าของวิทยุเครื่องหนึ่ง หากนายสัจจา จะเข้ามาแย่งวิทยุด้วยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ นายภูมิชัยย่อมขัดขวางไม่ให้นายสัจจาแย่งเอาวิทยุไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องศาลก่อน แต่หากนายสัจจาแย่งวิทยุไปไว้ในความครอบครองได้แล้ว นายภูมิชัย ต้องใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ในการติดตามเอาทรัพย์สิน แต่จะกระทำโดยพลการเหมือน เช่น อำนาจขัดขวางไม่ได้ นายภูมิชัยต้องใช้สิทธิทางศาลฟ้องเรียกคืนวิทยุจากนายสัจจา

อย่างไรก็ดี มีข้อน่าพิจารณาว่าโดยทั่วไปเมื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์นำทรัพย์สินออกให้เช่า ต่อมาผู้เช่าผิดสัญญาไม่ชำระค่าเช่า และไม่ยอมย้ายออกจากทรัพย์สินที่เช่า ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ย่อมใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืน แต่เนื่องจากอำนาจติดตามเอาทรัพย์สินนี้ไม่อาจใช้โดยพลการได้ เจ้าของกรรมสิทธิ์ในฐานะผู้ให้เช่าจะต้องใช้สิทธิทางศาลฟ้องร้องผู้เช่า ซึ่งโดยทางปฏิบัติ หากผู้เช่า ลักลอบก็มักจะมีการประวิงคดีกว่าคดีจะแล้วเสร็จก็ใช้เวลา 5-10 ปี ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้เช่าในการที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินดังกล่าวในระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุด จากปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการทำข้อตกลงในสัญญาเช่าว่า “ถ้าผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าให้ผู้ให้เช่างดใดงดหนึ่ง ให้ผู้ให้เช่า ย้ายทรัพย์สินของผู้เช่าออกจากห้องที่เช่าได้” มีข้อน่าพิจารณาว่าข้อตกลงเช่นนี้จะใช้บังคับได้ หรือไม่ จะเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวเป็นข้อตกลงที่คู่สัญญาประสงค์จะไม่ยอมรับการผูกขาดการใช้ กำลังบังคับของรัฐ (Monopoly of force) กล่าวคือ ไม่ต้องไปฟ้องศาล แต่สามารถบังคับกันเองได้ ข้อตกลงเช่นนี้จึง ไม่อาจใช้บังคับได้ เพราะขัดความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

นิตยกรรม หมายความว่า ถ้าบุคคลใดกระทำการ ตามที่มาตรา 449-452 บัญญัติไว้ บุคคลนั้น ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย แต่ถ้าการกระทำนั้นไม่ต้องด้วยมาตรา 449-452 บุคคลนั้นอาจต้องรับผิดชอบ ละเมิดตามมาตรา 420

(มาตรา 150 และมาตรา 151) แต่อย่างไรก็ตาม มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2609/2522 วินิจฉัยว่า ข้อตกลงที่ว่าถ้า ผู้เช่าผิคนัดไม่ชำระค่าเช่า ผู้เช่ายอมให้ผู้ให้เช่ามีอำนาจไถ่ถอนเอากรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ทันที เมื่อผู้ให้เช่าทำตามข้อตกลงในสัญญา ผู้ให้เช่าไม่มีความผิดฐานบุกรุก เพราะเป็นการทำตามข้อตกลงในสัญญาเช่า (และยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 788/2519 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน) ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา กรณีการตัดสินตามคำพิพากษาศาลฎีกา 2609/2522 เป็นการตัดสินที่ขัดต่อหลักในเรื่องการผูกขาดการใช้กำลังบังคับของรัฐ และการใช้อำนาจติดตามเอาทรัพย์สิน หากยอมให้มีข้อตกลงดังกล่าวได้ย่อมจะเกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม เพราะจะมีการทำข้อตกลงยกเว้นหลักการผูกขาดการใช้อำนาจบังคับของรัฐ โดยให้สามารถบังคับกันได้เองโดยไม่ต้องฟ้องศาล⁶

จากที่กล่าวมาถึงอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ ทั้ง 5 ประการ ตามมาตรา 1336 นั้นมี ข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งว่า อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ทั้ง 5 ประการนั้น หากใช้เป็นอำนาจที่มีอยู่และใช้ได้ โดยไม่มีขอบเขตไม่ เพราะเนื้อความในตอนต้นของมาตรา 1336 ก็แสดงให้เห็นอยู่แล้วว่าอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์นี้ต้องอยู่ “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย” ซึ่งหมายความว่า การใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์นั้นต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยกฎหมายที่กำหนดขอบเขตหรือจำกัดขอบเขตการใช้กรรมสิทธิ์นั้นอาจมีได้หลายลักษณะ เช่น

(1) กฎหมายเฉพาะกำหนดจำกัดการใช้กรรมสิทธิ์ของเจ้าของกรรมสิทธิ์ไว้ ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าของที่ดินซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินปลูกไม้สักบนที่ดินของตนเอง ไม้สักเป็นส่วนควบคุมที่ดิน เจ้าของที่ดินย่อมเป็นเจ้าของไม้สัก หากพิจารณาตามมาตรา 1336 ด้วยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์เจ้าของที่ดินย่อมตัดไม้สักเพื่อขายได้เอง แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าของที่ดินไม่อาจตัดไม้สักได้เองทั้งๆ ที่ไม้สักเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง เพราะมีกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 กำหนดให้ต้องขออนุญาตจากเจ้าพนักงานก่อน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 และมาตรา 11 ว่า

“มาตรา 7 ไม้สักและไม้อย่างทั่วไปราชอาณาจักรไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้ป็นไม้หวงห้ามประเภทใด ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา”

“มาตรา 11 ผู้ใดทำไม้⁷ หรือเจาะ หรือเผา หรือทำอันตรายด้วยประการใดๆ แก่ไม้หวงห้าม ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือได้รับสัมปทานตามความในพระราชบัญญัตินี้ และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎทรงหรือในการอนุญาต”

⁶ มานิตย์ จุมปา. (2541, ธันวาคม). “เช่าทรัพย์สิน : ข้อสัญญาให้กลับเข้าครอบครองทรัพย์สิน.” *บทบัญญัติ*, 54 (4). หน้า 226-232.

⁷ “ทำไม้” หมายความว่า ตัด ฟัน กาน โคน ลิด เลื่อย ผ่า ถาก ทอน ขุด ชักลากไม้ในป่า หรือทำไม้ออกจากป่าด้วยประการใดๆ และหมายความรวมถึงการกระทำดังกล่าวกับไม้สักหรือไม้อย่างที่ขึ้นอยู่ในที่ดินที่มีไร่ป่า หรือการนำไม้สักหรือไม้อย่างออกจากที่ดินที่ไม้นั้นๆ ขึ้นอยู่ด้วย.

นอกจากนี้ กรณีที่เจ้าของที่ดินมีแร่อยู่ใต้พื้นดิน ด้วยอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ย่อมขุดแร่ ออกมาจำหน่ายได้ แต่มีกฎหมายเฉพาะห้ามมิให้มีการขุดแร่โดยพลการ คือ พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มาตรา 25 และมาตรา 43 บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 25 ห้ามมิให้ผู้ใดสำรวจแร่ในที่ใดไม่ว่าที่ซึ่งสำรวจเร่นั้นจะเป็นสิทธิของบุคคลใดหรือไม่ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตสำรวจแร่ อนุญาตตรผูกขาดสำรวจแร่ หรืออนุญาตพิเศษ”

“มาตรา 43 ห้ามมิให้ผู้ใดทำเหมือนในที่ใดไม่ว่าที่ซึ่งทำเหมือนนั้นจะเป็นสิทธิของบุคคลใดหรือไม่ เว้นแต่จะได้รับประทานบัตรชั่วคราวหรือประทานบัตร”

(2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัดการใช้กรรมสิทธิ์ของเจ้าของกรรมสิทธิ์ไว้ เช่น กรณีข้อจำกัดกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1339-1355 หรือโจทก์ซื้อรถยนต์พิพาทมาโดยสุจริตจาก จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นพ่อค้าประกอบธุรกิจซื้อขายรถยนต์ แต่เพิ่งทราบว่ารยนต์คันดังกล่าวมีชื่อจำเลยที่ 2 เป็นเจ้าของในช่วงระยะเวลาหลังจากที่โจทก์ได้รับมอบรถยนต์จากจำเลยที่ 1 และชำระราคา ครบถ้วนแล้ว โจทก์จึงไม่จำเป็นต้องคืนรถยนต์พิพาทให้แก่จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นเจ้าของ เว้นแต่จะได้รับ ชดใช้ราคาที่ซื้อตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1332 ส่วนจำเลยที่ 2 จะใช้สิทธิ ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์พิพาทเพื่อติดตามและเอารถยนต์คืนจากโจทก์ไม่ได้ เว้นแต่จำเลย ที่ 2 จะได้ชดใช้ราคารถยนต์ให้แก่โจทก์ เพราะสิทธิของจำเลยที่ 2 ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและ พหุณย มาตรา 1332 (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 6500/2540)

ข้อสังเกต เกี่ยวกับอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์

(1) ผู้ที่จะใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 ได้ จะต้องเป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์อยู่ ในขณะที่ใช้อำนาจ มิฉะนั้น ไม่อาจใช้อำนาจนั้นได้ เช่น โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์จากจำเลย อ้างว่าเป็น ของโจทก์ ทางพิจารณาได้ความว่าเดิมเป็นของโจทก์จริง แต่โจทก์ได้โอนกรรมสิทธิ์ให้คนอื่นแล้ว ดังนี้ ศาลต้องยกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 417/2490) โจทก์ฟ้องคดีเกี่ยวกับการปลุกตีฆูกกล้าที่ของ โจทก์ คดีเสร็จเด็ดขาดไปแล้วถึงขั้นบังคับคดีมีปัญหาเกิดขึ้น คดีขึ้นมาสู่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ อีกครั้งหนึ่งก่อนโจทก์ฎีกา โจทก์ได้ขายมากที่ดินรายพิพาทให้คนอื่นไป เช่นนี้โจทก์ย่อมหมดสิทธิ ที่จะดำเนินคดีต่อไป (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 713/2479) ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินและบ้านเรือนกัน ผู้ขายมอบที่ดินและบ้านเรือนให้ผู้ซื้อครอบครองไปพรางก่อน จนกว่าจะได้ไปโอนกันภายหลังนั้น ผู้ซื้อยังไม่มีสิทธิในทรัพย์ที่จะซื้อขายกันนั้น ผู้ซื้อเพียงมีสิทธิตามสัญญาจะซื้อขาย อันเป็นสิทธิ เหนือบุคคลผู้เป็นคู่สัญญาและทายาทของเขา ฉะนั้น เมื่อมีคนเข้ามาซื้อเรือนเอาไป และร้องขอให้ อำเภอยายที่ดินนั้นโดยอ้างว่า เขาเป็นทายาทผู้รับมรดกของเจ้าของที่ดินนั้น ผู้ซื้อจึงยังไม่มีอำนาจที่ จะฟ้องให้เขาคืนทรัพย์หรือห้ามมิให้เขาเกี่ยวข้องกับทรัพย์รายพิพาทนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่

656/2496) โจทก์ยอมรับว่าจำเลยครอบครองทรัพย์สินมากกว่า 10 ปี โจทก์อ้างว่ามารดาโจทก์โอนขายที่ดินแก่จำเลยระหว่างที่โจทก์เป็นผู้เยาว์ฝ่าฝืน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 (1) กรรมสิทธิ์ของโจทก์ในที่ดินหมดไปตามมาตรา 1382 แล้ว โจทก์ไม่มีสิทธิติดตามเอาคืนได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 1740/2522) ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินของวัดนวก (ร้าง) อันเป็นที่ศาสนสมบัติ แม้โจทก์จะซื้อมาโดยสุจริตก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ เพราะตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 34 ที่วัดจะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติเท่านั้น เมื่อโจทก์ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทจึงไม่มีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลย (คำพิพากษาฎีกา ที่ 459/2531)

แต่อย่างไรก็ดี หากเป็นการฟ้องโดยอาศัยมูลละเมิด แม้ไม่ได้เป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์แล้ว ในขณะที่ฟ้องก็ย่อมมีอำนาจฟ้อง เช่น มีผู้ทำละเมิดให้เสียหายแก่อสังหาริมทรัพย์ในขณะที่เจ้าของเดิมยังเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่ แม้ภายหลังจะได้โอนทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้อื่นไปแล้ว ก็ยังมีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแก่ผู้ทำละเมิดนั้นได้ (คำพิพากษาฎีกา ที่ 855/2493)

(2) การฟ้องเพื่อติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 เป็นการใช้อำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ ส่วนสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นสิทธิในนามธรรม การใช้สิทธิฟ้องคดีจึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิดังกล่าวไว้ โดยเฉพาะอันได้แก่ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะที่โจทก์ถูกโต้แย้งสิทธิ โจทก์จึงไม่อาจนำมาตรา 1336 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับได้ ตามคำฟ้องของโจทก์เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าอักษรโรมันคำว่า CITIZEN ที่จำเลยได้จดทะเบียนไว้ โดยโจทก์อ้างว่าโจทก์มีสิทธิในเครื่องหมายการค้าอันดีกว่าจำเลย เป็นการฟ้องตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 มาตรา 41 (1) มิใช่เป็นการฟ้องร้องบังคับเอาแก่สิทธิในเครื่องหมายการค้าโดยตรง แต่เป็นการใช้สิทธิในทางเสียหายให้มีการแก้ไขให้กลับสู่สถานะเดิมอันเป็นบุคคลสิทธิและเป็นสิทธิเรียกร้องประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปว่าด้วยอายุความตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 เดิม (ปัจจุบัน คือ มาตรา 193/30) ซึ่งมีกำหนด 10 ปี มาใช้บังคับโดยอนุโลม และต้องเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่ที่มีการโต้แย้งสิทธิตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว คือ นับตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2518 อันเป็นวันจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ารายพิพาทเป็นต้นไป แต่โจทก์มาฟ้องคดีเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2533 จึงเกินกำหนด 10 ปี คดีโจทก์จึงขาดอายุความ กรณีจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยฎีกาของโจทก์ข้ออื่นที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ตามมาตรา 41 (1) ในส่วนที่เกี่ยวกับประเด็นที่ว่าโจทก์มีสิทธิในเครื่องหมายการค้าดีกว่าจำเลยหรือไม่ เครื่องหมายการค้าของจำเลยเหมือนหรือคล้ายคลึงกับเครื่องหมายการค้าของโจทก์หรือไม่ และจำเลยจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยสุจริตหรือไม่

อีกต่อไป เพราะไม่ทำให้ผลแห่งคดีของโจทก์ที่ฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของจำเลยตามมาตรา 41 (1) ต้องเปลี่ยนแปลงไป (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 7774/2540)

4.1.2 การสิ้นสุดการครอบครองโดยการสละเจตนาครอบครอง ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1377 บัญญัติว่า ถ้าผู้ครอบครองสละเจตนาครอบครองหรือไม่ยึดถือทรัพย์สินต่อไปไซ้ การครอบครองย่อมสิ้นสุดลง

สิทธิครอบครองเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 2 ประการ คือ มีการยึดถือทรัพย์สินและเจตนายึดถือทรัพย์สินนั้นเพื่อตน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 ฉะนั้น หากผู้ครอบครองสละเจตนาครอบครองหรือไม่ยึดถือทรัพย์สินต่อไป ก็ถือว่าสิทธิครอบครองนั้นสิ้นสุดลง โดยแสดงเจตนาเมื่อใดความครอบครองก็สิ้นสุดลงทันที ซึ่งการสละเจตนาครอบครองนั้นไม่มีบทกฎหมายกำหนดแบบการแสดงเจตนาไว้ ฉะนั้นหากไม่มีการแสดงเจตนาสละการครอบครองเป็นลายลักษณ์อักษรหรือโดยวาจาอย่างชัดแจ้งแล้ว ก็ต้องพิจารณาจากพฤติการณ์เป็นกรณีๆ ไป⁸

ข้อสังเกต การสละเจตนาครอบครองหรือไม่ยึดถือทรัพย์สินต่อไปตามมาตรา 1377 นี้ ถือตามพฤติการณ์และข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ แต่มีปัญหาว่าจะทำนิติกรรมสละเจตนาครอบครองได้หรือไม่ ซึ่งไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติห้ามไว้ จึงแยกพิจารณาได้ 2 กรณีดังนี้

1. กรณีทำนิติกรรมฝ่ายเดียวสละเจตนาครอบครองโดยไม่มีคู่สัญญา กล่าวคือ เป็นการสละเจตนาครอบครองทรัพย์สินไปลอยๆ โดยไม่มีคู่สัญญารับมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้น หากพฤติการณ์และข้อเท็จจริงสอดคล้องกับการแสดงเจตนาตามนิติกรรมดังกล่าว ก็ถือว่าเป็นการสละเจตนาครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1377 แล้ว แต่หากพฤติการณ์และข้อเท็จจริงผู้ทำนิติกรรมนั้นยังคงยึดถือโดยมีเจตนายึดถือเพื่อตนอยู่ก็ย่อมมีสิทธิครอบครองอยู่นั่นเอง ไม่เป็นการสละเจตนาครอบครองแต่ประการใด ซึ่งในที่สุดแล้วก็ยังถือตามพฤติการณ์และข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ

2. กรณีทำนิติกรรมสละเจตนาครอบครองโดยมีคู่สัญญา หรือมีผู้รับมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้น หรือมีข้อสัญญาว่าหากไม่ปฏิบัติตามสัญญา ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่คู่สัญญา เช่นนี้ จะเป็นการสละเจตนาครอบครองหรือไม่นั้น ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นการสละเจตนาครอบครองแล้ว

⁸ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (ม.ป.ป.). เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน หน่วยที่ 1 – 8. สาขานิติศาสตร์. หน้า 333 – 337.

การสิ้นสุดแห่งสิทธิครอบครองตามหลักในมาตรา 1377 นั้นมิได้หมายความว่าสิทธิครอบครองจะสิ้นไป ต่อเมื่อได้มีการเลิกยึดถือและสละเจตนาครอบครองแล้วด้วยทั้งสองอย่าง เพียงแต่สละเจตนาหรือเลิกยึดถือเสียอย่างหนึ่ง เขาได้แต่อย่างเดียว สิทธิครอบครองก็สิ้นไปแล้ว เมื่อเริ่มจะได้สิทธิครอบครองนั้น จะอาศัยแต่คำพิงการยึดถือ หรือเจตนาครอบครองอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียวไม่ทำให้เกิดสิทธิครอบครองขึ้นได้อย่างไร ถ้าได้มาแล้วขาดองค์สาระสำคัญนั้นไปเสียแต่อย่างใดแม้แต่เพียงอย่างเดียว สิทธิครอบครองก็มีอยู่ไม่ได้ต่อไปอย่างนั้น ยึดถือโดยไม่มีเจตนาครอบครอง หรือเพียงแต่มีเจตนาครอบครองแต่ไม่ยึดถือ ไม่สนับสนุนให้มีสิทธิครอบครองอยู่ได้ หรือถ้าไม่มีอะไรเหลืออยู่สักอย่างเดียว คือ ได้สละเจตนาครอบครอง ทั้งเลิกยึดถือเสียด้วยแล้ว สิทธิครอบครองก็ต้องสิ้นไปโดยไม่มีปัญหา เช่น เจ้าของทรัพย์สินโอนขายให้คนอื่นไปแล้ว แต่ในระหว่างที่ยังไม่ได้ส่งมอบ ยังคงยึดถือไว้ให้เขา เป็นการสละเจตนาครอบครองตามความหมายในมาตรา 1380 วรรค 1 ถ้าไม่สงวนสิทธิมีส่วนได้เสียอะไรต่อไปอีกแล้ว แม้ทรัพย์สินนั้นจะยังอยู่ในมือ ผู้ขายก็หาเป็นผู้มีสิทธิครอบครองไม่ ฐานะเหมือนกับว่ายึดถือทรัพย์สินของนายไว้เท่านั้น หรือเช่นถ้าของตกหาย เจ้าของหาไม่พบ ขาดจากการยึดถือไป แม้จะยังมีเจตนาครอบครองต้องการจะได้กลับมาไว้เพื่อตน สิทธิครอบครองในของนั้นก็สิ้นสุดไปเสียแล้ว หรือหากเจ้าของได้โอนขายส่งมอบทรัพย์สินให้ผู้ซื้อไปเสร็จเด็ดขาดแล้ว ก็เป็นอันว่าได้สละทั้งการยึดถือและเจตนาครอบครอง ผู้ขายเป็นอันสิ้นสิทธิครอบครองไปแล้วโดยไม่มีปัญหา

4.1.3 ความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยง ครอบครอง ครอบครอง จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวัง อันสมควร แก่การเลี้ยงการรักษาดูแลตามชนิด และนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์ อย่างอื่นหรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้น ย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

อนึ่งบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้นจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลผู้ที่เร้าหรือยั่วสัตว์นั้นโดยละเมิด หรือเอาแก่ เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเร้าหรือยั่วสัตว์นั้นๆ ก็ได้”

เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นจากสัตว์แล้ว เจ้าของหรือผู้ที่รับเลี้ยงรับดูแลรักษาแทน จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้ว แต่หากว่าสัตว์ดังกล่าวไม่มีเจ้าของ หรือ เคยมีเจ้าของแต่เจ้าของได้สละกรรมสิทธิ์แล้ว และสัตว์ดังกล่าวได้ไปก่อให้เกิดความเสียหายให้กับบุคคลอื่น ผู้ใดจะต้องรับผิดชอบ กรณีนี้กฎหมายของไทยมิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากกฎหมายไทยได้กำหนดไว้เพียง หากความเสียหายเกิดจากสัตว์แล้วให้เจ้าของสัตว์นั้นเป็นผู้รับผิดชอบตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433

ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหามาก เนื่องจากปัจจุบันสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของหรือสัตว์เร่ร่อนมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และสัตว์พวกนี้ไปสร้างความเสียหายให้กับคนอื่นได้ แต่ไม่มีผู้ใดเข้ามาชดเชยค่าเสียหายดังกล่าว ซึ่งค่าเสียหายดังกล่าวจะตกกับผู้เสียหายเองอันเป็นการไม่ยุติธรรมอย่างมาก

จะเห็นได้ว่า กฎหมายได้บัญญัติความรับผิดไว้เพียงเฉพาะสัตว์ที่มีเจ้าของเท่านั้น แต่ในสังคมจะมีทั้งสัตว์ที่มีเจ้าของและไม่มีเจ้าของ ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติถึงความรับผิดในส่วนของความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ไม่มีเจ้าของไว้ ทำให้เกิดปัญหาเป็นอย่างมาก

ตัวอย่างเช่น สุนัขในบ้านจำเลยออกจากบ้านไปกัดโจทก์ ภริยาจำเลยรับว่าเป็นเจ้าของ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ต้องสันนิษฐานว่าสุนัขเป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 จำเลยจึงเป็นเจ้าของสุนัขด้วย

สุนัขหลบหนีออกไปได้ขณะจำเลยเปิดประตู สุนัขจึงออกไปกัดโจทก์ได้แสดงว่าจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรในการเลี้ยงดูสุนัขจำเลยต้องชดเชยค่าเสียหายให้โจทก์รวมทั้งทดแทนความตกใจและทุกข์ทรมานด้วย⁹

ซึ่งจะเห็นได้ว่า การละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสามารถทำได้ง่ายดาย โดยเพียงแค่แสดงเจตนาละกรรมสิทธิ์ ก็ไม่ต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบในทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว แต่หากนำมาใช้ร่วมกับ สัตว์ หรือ ทรัพย์สินอันตราย ซึ่งหากพิจารณาว่าเป็นทรัพย์สินทั่วไป ก็จะทำให้เกิดปัญหากับสังคมได้ ดังนั้น สัตว์เลี้ยงแม้จะเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพของทรัพย์สินแล้ว สัตว์เลี้ยงมีความแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไป การละกรรมสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 ควรมีการพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญในการกำหนดว่าการกระทำใดๆ จะกระทบสิทธิของผู้อื่นไม่ได้ การละกรรมสิทธิ์โดยสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นหรือสร้างภาระให้กับสังคม การละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงอันจะทำให้เกิดปัญหาต่อสังคมจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ขัดต่อหลักการแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ละความเป็นเจ้าของ

สัตว์เป็นทรัพย์สินที่มีชีวิตและสามารถเคลื่อนไหวได้ด้วยตนเอง สัตว์จึงสามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ โดยไม่ต้องอาศัยการกระทำของมนุษย์ กฎหมายจึงได้กำหนดให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์นั้น ให้เจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้ชดเชยเยียวยาค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย ตามประมวลกฎหมาย มาตรา 433 แต่ในเมื่อสัตว์เป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสัตว์ สามารถที่จะใช้สอย จำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินของตนได้อย่างอิสระ ตามประมวล

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2488/2523.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 จึงทำให้เจ้าของสัตว์สามารถที่จะละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงดังกล่าวได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 เมื่อสัตว์เลี้ยงดังกล่าวตกเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของแล้ว ปัญหาจะมีต่อไปว่า เมื่อสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของดังกล่าวไปก่อความเสียหาย ผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าเสียหายกับผู้ใด ซึ่งแม้ว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าของเดิม โดยอาศัย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ซึ่งกำหนดให้เจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบได้ เนื่องจากขณะที่สัตว์ได้ไปก่อความเสียหายนั้น เจ้าของได้ละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงดังกล่าวไปเรียบร้อยแล้ว แต่เจ้าของยังคงต้องรับผิดชอบตามหลักละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยถือว่าเจ้าของเดิมนั้น รู้อยู่แล้วว่าเมื่อปล่อยสัตว์ไป สัตว์ก็สามารถที่จะสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ ตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ซึ่งทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 นั้น คือ การกระทำผิดกับความเสียหายมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าการกระทำผิดไม่มีความสัมพันธ์กับความเสียหาย คือ ไม่เป็นเหตุเป็นผลของกันและกันแล้ว ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น คำดีสี่ระยะขาวแตก การที่สี่ระยะขาวแตกย่อมสัมพันธ์กับการกระทำของคำ แต่การที่ข้าวรู้สึกละอายหน้ามีไผ่ผลที่เกิดจากการกระทำของคำ และผลของการกระทำของจำเลยที่ทำให้เกิดขึ้นนั้น ต้องไม่ไกลเกินกว่าเหตุ (Causation in law remoteness of damages) ซึ่งแท้จริงแล้ว การพิจารณาว่าอะไรเป็นผลของอะไรนั้นมิใช่เป็นเรื่องกฎหมาย หากเป็นหลักความเป็นไปตามธรรมชาติเสียมากกว่า เหตุอันเดียวกันอาจก่อให้เกิดผลใดๆ มากมายหลายประการเกี่ยวโยงกันเป็นลูกโซ่ จนไม่มีใครที่จะปฏิเสธได้ว่าผลเหล่านี้มิได้เกิดจากเหตุดังกล่าว โดยมีทฤษฎีที่สำคัญในการพิจารณาอยู่ 3 ทฤษฎี ได้แก่¹⁰

1. ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ หรือ ทฤษฎีเงื่อนไข ซึ่งมีหลักอยู่ว่า ถ้าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลนั้น จำเลยต้องรับผิดชอบโดยเป็นเงื่อนไขซึ่งกันและกัน ถ้าไม่มีการกระทำผิดของจำเลยผลนั้นก็จะไม่เกิดขึ้น แสดงว่าผลนั้นเกิดขึ้น ซึ่งน่าจะให้ความยุติธรรมกับผู้เสียหายได้ดีที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ถ้า ก. ไม่ขว้างกระจกบ้าน ข. กระจกก็ไม่แตก บุตรของ ข. ก็ไม่เหยียบเศษกระจก เชื้อบาดทะยักก็จะไม่เข้าไปในบาดแผล บุตรของ ข. ก็จะไม่ได้ตาย ความตายของบุตรของ ข. จึงเกิดขึ้นเพราะการกระทำของ ก. เป็นเหตุให้ ก. ต้องรับผิดชอบในความตายนั้นและจะต้องรับผิดชอบในทุกผลที่เกิดจากเหตุ คือ กระจกแตกด้วย ข้อดีของทฤษฎีเงื่อนไขก็คือ เป็นหลักที่

¹⁰ วาริ นาสุกุล. (2544). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้. หน้า 88 – 92.

ตรงกับความจริงตามธรรมชาติ ทำให้เป็นการง่ายที่จะวินิจฉัยว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นได้เกิดจากการกระทำของจำเลยหรือไม่ ข้อเสียของทฤษฎีนี้มีอยู่ว่า จำเลยอาจต้องรับผิดชอบในผลอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งๆ ที่ผลนั้นอาจจะไม่มีใครเคยคิดคาดเห็นมาก่อนเลยว่าจะเกิดจากเหตุอันแรก คือการกระทำผิดของจำเลยได้ ซึ่งจะทำให้จำเลยรับผิดชอบมากเกินไป

2. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม มีหลักอยู่ว่า แม้เหตุหลายเหตุจะก่อให้เกิดผลอันใดอันหนึ่งขึ้นได้ก็ตาม แต่เหตุที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ ก็คือ เหตุที่ตามธรรมดาย่อมทำให้เกิดผลเช่นนั้นได้เท่านั้น กล่าวคือ จะต้องนำเหตุกับผลมาพิจารณาควบคู่กันไปว่า ตามธรรมดาเหมาะสมกันหรือไม่ที่จะเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน จากตัวอย่างข้างต้น การเอาก้อนหินขว้างกระจกหน้าต่างแตกตามธรรมดาแล้วย่อมไม่เป็นเหตุให้คนมาเหยียบกระจกจนเป็นบาดทะยักตาย ดังนั้น ก. จึงไม่ต้องรับผิดชอบในความตายของบุตร ข. ข้อดีของทฤษฎีนี้ก็คือ เป็นทฤษฎีที่ตรงกับหลักวินิจัยเรื่องความประมาทเลินเล่อของจำเลยตามพฤติการณ์ ข้อเสีย ก็คือ เป็นการจำกัดผลที่เกิดจากการกระทำผิดของจำเลย ให้จำเลยต้องรับผิดชอบอยู่ในวงที่จำเลยอาจคาดเห็นเท่านั้น อันทำให้บางกรณีขัดกับความเป็นจริงและไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ถูกกระทำ

3. ทฤษฎีที่ใช้ในกฎหมายไทย จากการพิจารณาทฤษฎีสองทฤษฎีข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไขให้ประโยชน์แก่ผู้เสียหายมากกว่าทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม แต่ขณะเดียวกันก็อาจทำให้จำเลยต้องรับผิดชอบมากเกินไป ดังนั้น จึงมีการนำหลักจากสองทฤษฎีนี้มาใช้ร่วมกัน โดยนำทฤษฎีเงื่อนไขมาใช้เป็นหลักเบื้องต้นแล้วนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมเป็นข้อยกเว้น ในกรณีที่มีเหตุแทรกซ้อนเข้ามาคั่นกลางระหว่างเหตุต้นกับผลสุดท้าย กล่าวคือ จะดูผลที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องราว ว่าผลที่เกิดขึ้นมานั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุแรกเหตุเดียวหรือมีเหตุอื่นมาแทรกเข้าไปด้วย ถ้าปรากฏว่าได้มีเหตุอื่นมาแทรกจนกระทั่งเหตุแรกหมดความสำคัญลง เช่นนี้ถือว่าผลที่เกิดขึ้นต่อไปหลังจากมีเหตุแทรกซ้อนนั้นผู้ก่อเหตุแรกไม่ต้องรับผิดชอบ¹¹ เช่น ก. นำสุนัขไปปล่อยในวัดแห่งหนึ่ง ข. เอาไม้ไปตีสุนัขดังกล่าวก่อทำให้สุนัขวิ่งไปกัด ค. กรณีเช่นนี้แม้ว่า ก. จะประมาทในการที่นำสุนัขไปปล่อยในวัดซึ่งอาจจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่สุนัขไปกัด ค. แต่การที่ ข. มาใช้ไม้ตีสุนัขทำให้ตกใจแล้วไปกัด ค. นั้น ถือเป็นเหตุแทรกแซงมาตัดความรับผิดชอบของ ก. ซึ่ง ข. จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับ ค. แทน เว้นแต่ผู้กระทำจะคาดเห็นผลนั้นได้

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 994/2497: ระเบียบการส่งและรับแสดมป้อกรและแสดมป้อกรมหรสพระหว่างกรมสรรพากรกับกรมไปรษณีย์ มุ่งประสงค์มิให้หีบห่อสูญหายทั้งเป็นแต่เพียงข้อตกลงที่วางเป็นระเบียบขึ้นไว้หาใช่กฎหมายไม่เมื่อหีบห่อเรียบร้อยแต่แสดมป้อกรที่บรรจุอยู่ในหีบห่อสูญหายไปนั้น หาใช่ผลโดยตรงหรือเนื่องมาจากการที่จำเลยจ่ายแก่ผู้รับที่ไม่มีใบมอบอำนาจอันเป็นการผิดระเบียบไม่ ดังนี้แล้ว ความเสียหายนั้นก็มิได้เกิดจากการกระทำของจำเลย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ.

แนววินิจัยของศาลไทยในเรื่องนี้ แม้จะยังวางหลักเกณฑ์แน่นอนไม่ได้ก็ตาม เพราะ บางคดีได้วินิจัยโดยอาศัยหลักที่ขัดกันอยู่ในตัว กล่าวคือ ได้วินิจัยไว้ว่า ถ้าจำเลยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของโจทก์เก็บรักษาสมุดเช็คและตราออกบัญชีไว้เอง ก็เป็นการป้องกันอย่างดี ผู้ร้ายจะหาโอกาสปลอม เช่น ไปเบิกเงินของโจทก์ได้ยาก อาจดำเนินในทางปกครองได้แต่จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบละเมิด เพราะไม่ใช่ผลโดยตรงใกล้ชิดกับการกระทำของจำเลย แต่ก็พอกล่าวได้ว่า ศาลไทยมีแนวโน้มไปในทางวินิจัยหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลโดยตรง ซึ่งหลักนี้ก็มีที่มาจากหลักเดียวกันกับทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ หรือ ทฤษฎีเงื่อนไขดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ทั้งนี้ผลจะต้องไม่ไกลกว่าเหตุ

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า แม้เจ้าของจะสละกรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงของตนเองไปแล้ว ก็หาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของสัตว์เลี้ยงนั้นไม่ เป็นเพียงไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนหลักความเสียหายอันเกิดจากสัตว์โดยเฉพาะ แต่เจ้าของก็ยังคงต้องรับผิดชอบในหลักกฎหมายละเมิดบททั่วไปอยู่นั่นเอง

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการแสดงความเป็นเจ้าของในสัตว์เลี้ยง

ในปัจจุบันประเทศไทยมิได้กำหนดมาตรการในการเลี้ยงสัตว์ โดยประชาชนสามารถหาซื้อสัตว์มาเลี้ยงกันได้อย่างอิสระ โดยไม่มีการจำกัดจำนวนหรือมีการควบคุมปริมาณสัตว์เลี้ยงความสามารถในการเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบันจึงขึ้นอยู่กับทุนทรัพย์ของแต่ละคนเท่านั้น ซึ่งเมื่อมีการเลี้ยงสัตว์ตามอำเภอใจแล้ว พอถึงเวลาที่สัตว์เลี้ยงมีปัญหา หรือ ตกถูกเพิ่มปริมาณขึ้น จนเจ้าของไม่อยากจะเลี้ยงสัตว์ดังกล่าวแล้ว ก็จะต้องมีการนำสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ไปปล่อยตามที่ต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างภาระให้กับสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากประเทศออสเตรเลียและไอร์แลนด์ จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนในการขอใบอนุญาตเลี้ยงสัตว์ ในการลงทะเบียนสัตว์เลี้ยง กำหนดวิธีนำสัตว์เลี้ยงออกมาในที่สาธารณะ ซึ่งหลักการต่างๆ เหล่านี้ ประเทศไทยมิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้ประชาชนสามารถหาเลี้ยงสัตว์ได้ โดยใครอยากเลี้ยงสัตว์ชนิดไหน ก็ไปหาซื้อได้ตามท้องตลาดมาเลี้ยงโดยไม่มีการลงทะเบียนสัตว์เลี้ยงแต่อย่างใด

ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหา จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมดูแลสัตว์เลี้ยงให้ชัดเจน โดยกำหนด นิยาม คำว่า สัตว์เลี้ยง และเจ้าของสัตว์ ให้ชัดเจน และกำหนดหน้าที่ของผู้ที่เป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยง รวมถึงรูปแบบและขั้นตอนก่อนที่จะมีการนำสัตว์มาเลี้ยงไว้อย่างชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงสัตว์ ดังนี้

1. ควรให้มีการฝังไมโครชิปในสัตว์เลี้ยงเพื่อช่วยในการพิสูจน์หาตัวผู้ต้องรับผิดชอบ หากแม้ว่าเจ้าของจะนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยตามที่ต่างๆ หากมีการฝังไมโครชิปก็จะทำให้สามารถหาตัวเจ้าของเดิมได้ อันจะทำให้สามารถที่จะดำเนินการลงโทษกับเจ้าของได้ทันที โดยให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขึ้นทะเบียนทั้งหมด

2. ควรมีการแยกประเภทของสัตว์เลี้ยง โดยกำหนดคณียามของกลุ่มสัตว์อันตรายกับสัตว์เลี้ยงทั่วไป โดยมีการเก็บค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงที่สามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้มากกว่าสัตว์เลี้ยงทั่วไป

3. ควรให้มีการขอใบอนุญาตในการเลี้ยงสุนัขบ้าน และเลี้ยงเพื่อเพาะพันธุ์ขายเพื่อเป็นการจัดระเบียบสุนัข และหากเจ้าของสุนัขขาดความรับผิดชอบปล่อยให้สุนัขไปสร้างความเสียหาย อันเป็นการกระทำความผิดซ้ำอีกอาจเพิกถอนใบอนุญาตให้เลี้ยงสุนัข

4. ควรมีการกำหนดจำนวนสัตว์เลี้ยงให้กับเจ้าของโดยพิจารณาจากความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งการกำหนดพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ถือเป็นการจำกัดให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะนำสัตว์อะไรมาเลี้ยง เนื่องจากมีการจำกัดจำนวนไว้ และมีการกำหนดพื้นที่ที่ห้ามเลี้ยงสัตว์ไว้อย่างชัดเจน เช่น ใกล้โรงพยาบาล ซึ่งสัตว์เลี้ยงอาจสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ป่วยที่อยู่โรงพยาบาลได้

5. ควรมีการวางแผนทางปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ หากพบสัตว์เลี้ยงอยู่ในที่สาธารณะให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะจับสัตว์เลี้ยงดังกล่าวไปกักไว้เพื่อให้เจ้าของมารับได้

6. ควรมีการกำหนดแนวทางออกสำหรับเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ประสบปัญหาไม่สามารถเลี้ยงสัตว์เลี้ยงต่อไปได้ โดยให้เจ้าหน้าที่จัดหาสถานที่ในการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ไว้ให้ โดยคิดค่าใช้จ่ายจากเจ้าของสัตว์ ซึ่งจะเป็นทางเลือกให้กับเจ้าของสัตว์ที่มีความจำเป็นไม่สามารถเลี้ยงสัตว์ดังกล่าวได้แล้ว เช่น จะเดินทางไปอยู่ต่างประเทศ หรือ มีเด็กอ่อนเข้ามาอยู่ในบ้าน ซึ่งเจ้าของสัตว์เลี้ยงไม่มีทางเลือกที่จะดำเนินการใดๆ กับสัตว์เลี้ยงของตนได้เลย นอกจากนำสัตว์เลี้ยงของตนไปปล่อยในที่สาธารณะ แต่หากมีทางเลือกกำหนดให้เจ้าของสัตว์สามารถที่จะนำสัตว์มาให้เจ้าหน้าที่ดูแลโดยเก็บค่าใช้จ่ายจากเจ้าของสัตว์นั้น ก็ทำให้เจ้าของสัตว์มีทางเลือกที่จะไม่ทอดทิ้งสัตว์ได้

ซึ่งหากมีมาตรการต่างๆ ที่กล่าวอ้างมาข้างต้น ก็จะทำให้การควบคุมและจัดการสัตว์เลี้ยงมิให้ตกเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่มีอยู่ไม่มีบทลงโทษที่เด็ดขาดในการละเมิดความเป็นเจ้าของ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการปล่อยสัตว์ในที่สาธารณะ มีเพียงการกำหนดไว้ว่า ห้ามมิให้ปล่อยสัตว์ร้ายเพียงลำพัง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 ซึ่งก็จะบังคับใช้เฉพาะสัตว์ที่ร้ายเท่านั้น แต่ไม่รวมบังคับถึงสัตว์เลี้ยงทั่วไปซึ่งไม่ถึงกับร้ายแต่ก็สามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ และมีการกำหนดเป็นข้อบัญญัติเทศบาลซึ่งบังคับใช้ในเฉพาะท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนและบังคับใช้ทั่วไป จึงทำให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงยังสามารถที่จะละเมิดความเป็นเจ้าของในสัตว์เลี้ยงของตนเองได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องคำนึงถึงบทลงโทษทางกฎหมาย ซึ่งในประเทศออสเตรเลีย จะมีการกำหนดบทลงโทษอย่างเด็ดขาดเป็นพระราชบัญญัติ มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ และกำหนดไว้อย่างชัดเจนในการปล่อยสัตว์ในที่สาธารณะถือว่าเป็นความผิด เจ้าของสัตว์จะต้องรับโทษทางกฎหมาย

ดังนั้น ควรมีการกำหนดบทลงโทษอย่างชัดเจน โดยระบุว่าการทอดทิ้งสัตว์เลี้ยงหรือการปล่อยสัตว์เลี้ยงในที่สาธารณะไว้โดยลำพัง ถือว่าเป็นความผิดจะต้องได้รับโทษทางอาญา โดยกำหนดเป็นพระราชบัญญัติให้มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เมื่อสัตว์ยังอยู่กับเจ้าของสัตว์ เจ้าของก็จะมีหน้าที่เลี้ยงดูและควบคุมดูแลไม่ให้สัตว์ของตนไปสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น เพราะหากว่าสัตว์ไปสร้างความเสียหาย เจ้าของหรือผู้ที่ครอบครองสัตว์จะต้องรับผิดชอบไว้ก่อนในเบื้องต้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 แต่จะมีปัญหาขึ้นทันทีเมื่อเจ้าของสัตว์ดังกล่าว ไม่ต้องการที่จะเลี้ยงสัตว์นั้นต่อไปแล้วได้นำสัตว์ดังกล่าวไปปล่อยโดยมีเจตนาสละกรรมสิทธิ์ ซึ่งสามารถกระทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1319 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าเจ้าของสังหาริมทรัพย์เล็กน้อยครอบครองทรัพย์สินด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ไว้ ท่านว่าสังหาริมทรัพย์นั้นไม่มีเจ้าของ” ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่เจ้าของแสดงเจตนาสละการครอบครองในสัตว์เลี้ยงของตนแล้ว ก็จะทำให้สัตว์ดังกล่าวเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าของสัตว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ได้ ซึ่งภาระการพิสูจน์จะตกเป็นของเจ้าของ แต่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสัตว์ที่เจ้าของนำมาปล่อยหรือทอดทิ้ง สามารถที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าของเดิม ตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 แต่ภาระการพิสูจน์ทั้งหมดผู้เสียหายซึ่งจะยุ่งยากและลำบากในการพิสูจน์มากกว่า มาตรา 433 แต่เมื่อกฎหมายยังมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของไว้ จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวยังเกิดขึ้นอยู่เรื่อยมา ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอแนวทางการควบคุมและจัดการมิให้สัตว์เลี้ยงตกเป็นสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของไว้ในบทต่อไป